ZENDEGI-SALAM
ضمیمه روزنامه خراسان
سه‌شنبه • ۲۰ آذر ۱۳۹۷
۳ ربیع‌الثانی ۱۴۴۰ • ۱۱ دسامبر ۲۰۱۸
شماره ۱۹۹۸۳
۱۲۰۶

زندگی سلام

بررسی تناسب برنامه‌های پرطرفدار تلویزیونی برای کودکان به‌مناسبت روز جهانی کودک و تلویزیون

با بچه چی ببینیم چی نبینیم؟

تصویرساز: سعید مرادی

الهه توانا | روزنامه‌نگار

پرونده

چند سالی می‌شود تلویزیون به یکی از نیازهای اولیه و اساسی هر خانواده‌ای تبدیل شده است و اگر نباشد یا خدای ناکرده خاموش باشد، فقدانش با تمام وجود احساس می‌شود. تلویزیون کاربردهای فراوانی دارد و به عنوان اولین تفریح شناخته شده در دسترس کودکان به‌شمار می‌آید. به‌ویژه حالا که دیگر از حیاط بزرگ خانه‌های ویلایی و بازی‌های گروهی بچه‌ها خبری نیست، تلویزیون و برنامه‌های متنوع‌اش به‌عنوان دوست همیشگی کودکان اهمیت زیادی دارد. این محبوبِ خانواده‌های ایرانی، نقش مهم و تعیین کننده‌ای در تربیت، رشد ذهنی و اجتماعی، نوع برخورد و تصویر آینده کودکان دارد بنابراین برای همین باید به نیازهای کودک مثل افزایش آگاهی در زمینه‌های گوناگون، تشویق به کارهای خوب با نمایش دادن مهربانی، سخاوت، ترویج و آموزش ارزش‌های اجتماعی، معرفی روش‌های دوست‌یابی و حفظ دوستی، ایجاد حس مسئولیت در کودکان و جلوگیری از رفتار خودخواهانه آن‌ها پاسخ مناسب بدهد اما آیا واقعا همه برنامه‌های تلویزیون در کشورمان به این نیازها پاسخ می‌دهند؟ در پرونده امروز، به کمک یک روان‌شناس محتوای چند برنامه تلویزیونی را برای مخاطب کودک بررسی کرده‌ایم.

گفت‌وگو با «هانیه وزیرپناه» مشاور کودک، درباره کودک و برنامه‌های تلویزیون ایران

تماشای تلویزیون به‌شرط همراهی والدین

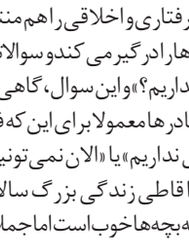

وزیرپناه، کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی و متخصص سایکودرام (هنر درمانی)، پنج برنامه پرمخاطب تلویزیونی را مرور می‌کند؛ او با نگاهی مختصر به هر برنامه، توضیح می‌دهد که برای مخاطب کودک مناسب است یا خیر؟

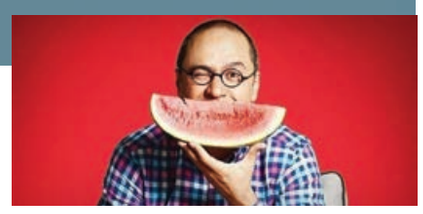

چه برنامه‌ای؟ خندوانه

بچه‌ها ببینند؟ ببینند ولی با حضور والدین

خندوانه برای مخاطب بزرگ سال، طراحی و برنامه‌ریزی شده‌است، هرچند سازندگانش می‌دانند مردم خندوانه را خانوادگی می‌بینند.
برنامه خیلی خوبی است اما وقتی فرض مخاطب بزرگ سال وجود دارد، حرف‌ها و موقعیت‌های نامناسب برای کودکان ناگزیر است. به همین دلیل حتی نشستن کودکان پای چنین برنامه‌ای که تاثیر مثبت آن در روحیه فرد انکارشدنی نیست، به حضور والدین نیاز دارد. منظورم از همراهی پدرومادرها با کودکان هنگام تماشای تلویزیون این است که مثلا اگر کمدین‌ها در این برنامه شوخی کردند که مناسب بچه‌ها نبود یا حرف نامربوطی زدند یا کسی را مسخره کردند، لازم است والدین درباره‌اش با فرزندشان حرف بزنند. باید یادآوری کنم که خندوانه، برنامه تاثیرگذاری است؛ در برهه‌ای که همه‌جا پر از موج منفی است، انرژی مثبتی را وارد خانه‌ها می‌کند. خانواده‌ها می‌خواهند شب‌ها یکی دو ساعتی کنار هم، پای تلویزیون استراحت کنند و در میان سریال‌های پر از درد و غم، شادی خندوانه غنیمت است.

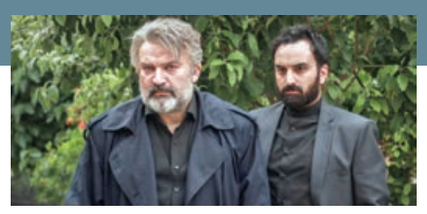

چه برنامه‌ای؟ سریال‌ها

بچه‌ها ببینند؟ نه

بیشتر سریال‌هایی که اکنون از تلویزیون پخش می‌شود برای مخاطب کودک افتضاح‌اند و دیدن‌شان حتی کنار بزرگ‌ترها هم توصیه نمی‌شود. یا موضوع‌شان طلاق، خیانت، دزدی و اختلاس است یا رفتارهای بدی نشان می‌دهند؛ در سریال‌های کمدی، شخصیت‌ها را حت به هم فحش می‌دهند و به شوخی یا جدی همدیگر را کتک می‌زنند. اگر گزینه در دسترس بودن اطلاعات و امکانات، وجود نداشت با قاطعیت می‌گفتیم دیدن سریال‌ها برای بچه‌های زیر ۱۵ سال ممنوع است اما حالا اگر فرزندمان، آن‌ها را در خانه نبیند ممکن است در مدرسه درباره‌شان چیزهایی بشنود؛ پیشنهادمن این است که پدرومادرها در ساعت پخش سریال‌ها، برنامه سرگرم‌کننده جایگزینی داشته باشند. اگر فرزندتان، درباره سریالی کنجکاو شد می‌توانید بگویید «اگه وقت شد با هم می‌بینیمش». بازخورد آنی والدین هنگام دیدن سریال‌ها هم مثل بقیه برنامه‌های بزرگ‌سالانه کمک‌کننده است. اگر پدرومادرها خودشان اصرار به دیدن آن‌ها دارند، در غیاب فرزندشان این کار را بکنند. آموزش‌های تصویری مخرب در سنین پایین، با شدتی ته‌نشین می‌شود که جبرانش زمان و انرژی زیادی می‌برد.

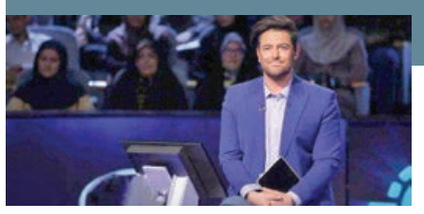

چه برنامه‌ای؟ مسابقه برنده باش

بچه‌ها ببینند؟ بدون حضور والدین اشکالی ندارد

برنده باش، برنامه‌ای مخصوص بزرگ‌سالان است. دیدنش برای بچه‌های ۶-۵ ساله، نه لزومی دارد و نه اصلا جذابیتی اما تفکر اشتباهی در جامعه ما رایج شده‌است که فکر می‌کنیم باید از بچه‌ها، دانشمندان همه‌چیزدان بسازیم و از کودکی شروع می‌کنیم به یاد دادن و یاددادن. در چنین جوی، بعضی پدرومادرها، فرزندشان را به دیدن برنامه‌هایی مثل برنده باش، تشویق می‌کنند. لازم است از خودمان بپرسیم اطلاعاتی مثل این که رئیس جمهور فلان کشور چه کسی است، به چه درد بچه‌ها می‌خورد؟ برای آموزش دادن به بچه‌ها، به‌جای پر کردن ذهن‌شان با اطلاعات عمومی به درد نخور می‌توانیم بازی‌های خلاقانه طراحی کنیم. برای کودکان در سن دبستان تا حدود ۱۲ سالگی، آموزش اطلاعات عمومی، موضوعیت پیدا می‌کند. کودکان در این سن می‌توانند مسابقه‌هایی مثل برنده‌باش را ببینند؛ البته براساس اشتیاق خودشان نه اصرار والدین. چون سوالات این برنامه، از نوع سوالات بسته است و تا جایی که من دیده‌ام محتوای حساسیت‌برانگیزی هم ندارد و برای دیدنش به حضور والدین نیازی نیست.

چه برنامه‌ای؟ محله گل‌وبلبل

بچه‌ها ببینند؟ بله، با نظارت دور ادور والدین

بین برنامه‌های کودک امروز، «محله گل‌وبلبل» برنامه جالبی است، بار آموزشی دارد و خوشبختانه به شیوه ایرانی ساخته شده‌است. این برنامه، ذهن کودکان را به سمت مفاهیم مثبتی هدایت می‌کند اما از یک اصل مهم، غفلت کرده و آن «توضیح چرایی» است. بچه‌ها با جمله‌هایی مثل «با دوستت دعوا نکن» یا «دروغ گفتن، بد است» قانع نمی‌شوند و نیاز به استدلال دارند. به همین دلیل، حتی در برنامه‌ای که برای کودکان ساخته شده‌است هم به حضور والدین نیاز داریم؛ با این تفاوت که در برنامه‌های بزرگ‌سالانه، واکنش لحظه‌ای پدرومادرها را لازم داریم و این جا حضور والدین باید از نوع نظارت از راه دور و جلب همفکری کودک باشد. بچه‌ها بعد از دیدن برنامه‌ای، در فاصله پنج تا ۱۰ روز علایم تاثیرگذاری از آن را نشان می‌دهند؛ مثلا در رفتارشان می‌بینیم که از شخصیت کارتونی تقلید می‌کنند بنابراین اگر هنگام یا بعد از دیدن برنامه‌ای، علایم گنگ یا تاثیرپذیری در فرزندمان دیدیم باید با او درباره‌اش گفت‌وگو کنیم و این گفت‌وگو بهتر است از نوع سوال‌های جهت‌دار باشد؛ «چی شد که فلانی این کار را کرد؟ به نظرت چه حسی داشت؟». توپ را توی زمین خودش می‌اندازیم و در درگیری ذهنی‌اش به او کمک می‌کنیم.

چه برنامه‌ای؟ آگهی‌های تلویزیونی

بچه‌ها ببینند؟ ببینند ولی با حضور والدین

عناصری مثل موسیقی، استفاده از رنگ و تنوع در آگهی‌های تبلیغاتی، حتی نوزادها را هم جذب می‌کند بنابراین علاقه کودکان به دیدن آن‌ها طبیعی است. ویژگی بارز آگهی‌های بازرگانی، تشویق به مصرف‌گرایی است هر چند بعضی‌های‌شان این روزها پیام‌های مثبت رفتاری و اخلاقی را هم منتقل می‌کنند. جذابیت و گوناگونی تبلیغات خلاقیت بچه‌ها را درگیر می‌کند و سوالاتی هم در ذهن آن‌ها شکل می‌گیرد: «ما چرا این وسیله رو نداریم؟» و این سوال، گاهی به اصرار برای داشتن چیزی خاص منجر می‌شود. پدرومادرها معمولا برای این که فرزندشان را از این موضوع منصرف کنند، می‌گویند «پول نداریم» یا «الان نمی‌تونیم بخریمش». ما اجازه نداریم کودکانِ زیر هشت سال را قاطی زندگی بزرگ‌سالانه‌مان کنیم. آموزش صرفه‌جویی به‌صورت غیرمستقیم به بچه‌ها خوب است اما جملاتی مثل «پول نداریم» بچه را وارد فضای استرس‌زایی می‌کند؛ او فکر می‌کند پس «ما بدبختیم. از خونه می‌اندازن‌مون بیرون. ما می‌میریم»! در عوض والدین می‌توانند مثلا در برابر اصرار فرزندشان به داشتن اسباب‌بازی جدید، به او بگویند: «برو اسباب‌بازی‌هات رو بشمار. خب به نظرت کدوم‌یکی شبیه چیزیه که توی تلویزیون دیدی؟ چرا باید اون رو داشته باشیم؟ چی کار می‌کنه؟». والدین همچنین به‌دلیل مشغله‌های فراوان، بعضی وظایف‌شان را فراموش کرده‌اند؛ قبلا پدرومادرها خیلی از اسباب‌بازی‌ها را با کاغذ، چوب و مقوا برای فرزندشان می‌ساختند. حباب‌سازِ امروزی، همان ظرف آب و مایعی است که با آن حباب درست می‌کردیم.

جدول سخت [شماره ۴۹۰]

طراح جدول: بیژن گورانی

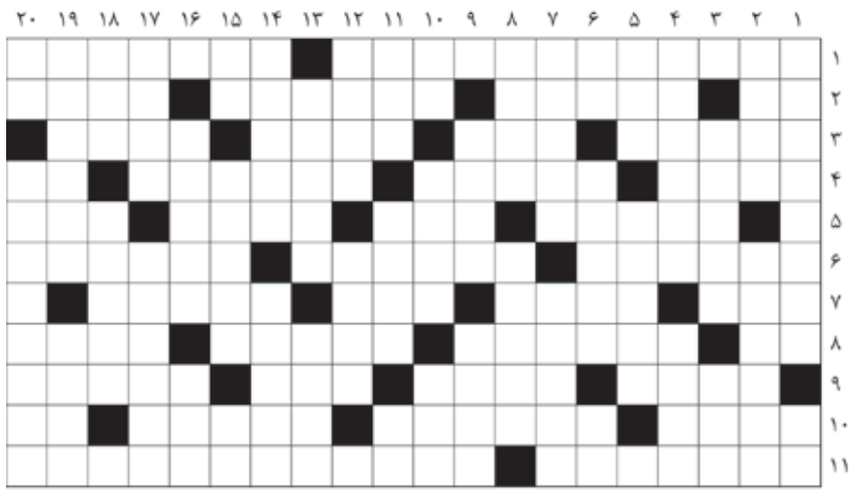

افقی

۱- کنایه از نداشتن کاری مهم و بیکار بودن است - سیم نازک درون لامپ ۲- نیمه چیزی - پیرودین موسی(ع) - قشر خارجی پوست - نفت دریای شمال ۳- محل آموختن درس - بی حساب و کتاب - نیکوروی - کتابی از زیگموند فروید ۴- بخش انتهایی پرچم گل - تاج - کشور آفریقایی در همسایگی تانزانیا - وسط ۵- از شهرهای مهم کره جنوبی - مقابل - ابزار اضافه قابل تعویض - نسبت دوزن بایک شوهر ۶- عارف نامی قرن سوم هجری و ملقب به سلطان العارفین - سازمان تبهکاری چین - یاری کننده ۷- از القاب اشرافی اروپایی - رهبر انقلابی چین - پسر حضرت نوح(ع) - تئوری علمی اینشتین ۸- حرف دهن کجی - جبین - همسر پوتیفار - مخترع پیل الکتریکی ۹- صمغی بسیار تلخ - جهانگرد - نوعی موشك ضد تانك - گلی زیبا ۱۰- جنس برخی از ظروف آشپزخانه - واحد اندازه‌گیری طول‌های بسیار کوچک - پرده داری خانه کعبه - کلاه الف ۱۱- انتخاب محل قرار گرفتن هنرپیشه‌ها و وسایل در صحنه - فیلم‌ساز مطرح سینمای ژاپن و خالق داستان توکیو

عمودی

۱- نوعی لوبیا - شیوه و شگرد ۲- پاك‌تر - نژاد ایرانی ۳- نوعی قلم رسم - چشم دوربین عکاسی ۴- ویژگی سیال ناروان که سخت حرکت کند - فعال و سرزنده ۵- دوره ۱۰ روزه - از علوم بی پایه قدمایی از نوع شعبده ۶- زندان مسعود سعد سلمان - برادر - نخستین فلزی که کشف شد ۷- چرب کردن - سی و ششمین سوره قرآن ۸ - حشره‌ای بندپا بازندگی انگلی - داروی مقوی حاوی انواع ویتامین ۹- آماده و مهیا - کمك ۱۰ - راهی که به آخر نمی‌رسد - شوخی - همسر آدم ۱۱ - انبار اجناس و غلات - نام غلام سلطان محمود - گرداگرد دهان ۱۲ - کشوری در قاره سیاه در همسایگی لیبی و الجزایر - غذای مجردی ۱۳ - نام دوتن از پادشاهان اسکاتلند بود - تیرپیکاندار ۱۴ - دلداده شیرین - زرد کم رنگ ۱۵ - دریا - موسیقیدان عصر ساسانی - پسوند فاعلی ۱۶ - رادار - گهواره ۱۷ - سازبادی موسیقی کلاسیک غربی - مقاومت متغیر سه سر ۱۸ - غذا رابه سمت معده هدایت می‌کند - دیکتاتور نژادپرست آلمان ۱۹ - غیر دیجیتال - رودی در جنوب انگلستان که از شهر لندن می‌گذرد ۲۰ - الفبای گوش نواز - شهری در ایالت فلوریدا

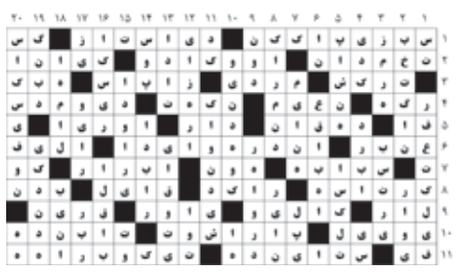

حل جدول شماره ۴۸۹

جدول متوسط [شماره ۷۲۷۹]

طراح جدول: مجید شادروح

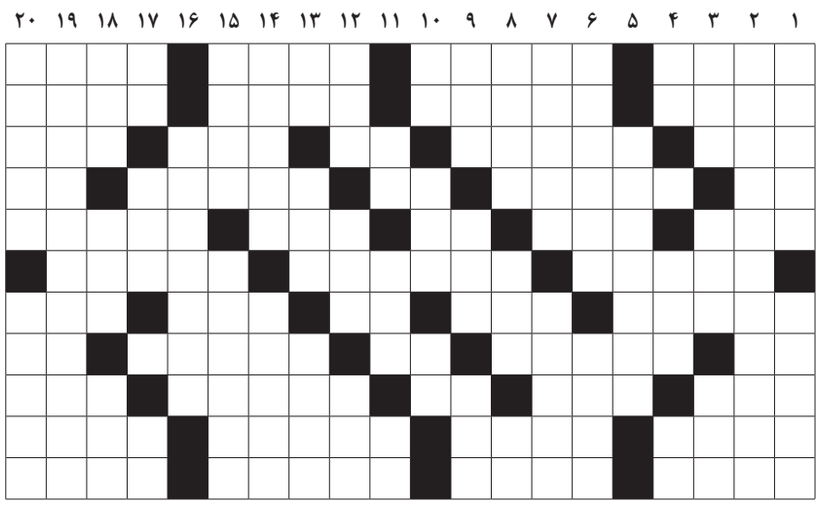

افقی

۱- نخوت - اجرامی که به دور ستارگان می چرخند - انگشتری - شکر ۲- از گیاهان الیافی - یار ویس - سنگ طلق - بزرگ‌تر ۳- اهلی - شهری در فارس - پروردگار - مادر ترکی - از درختان جنگلی ۴- حرف دهن کجی - آگاه و هوشیار - گرداگرد دهان - واحد شمارش پارچه - کسوت ۵- خیزاب - قوت لایموت - روستا - زادگاه ابراهیم - گرفتاری ۶- چیزهای کمیاب - سریالی از سیروس مقدم - پنهان ۷- افسونگر - رود مصر - تکیه بر پشتی - مردار - بسته ۸- برکت - آرزو - راه میان بر - ترازو - خواری ۹- اسباب خانه - تنها - واحد شمارش سیگار - کاغذ کپی - قلمه ۱۰- سرخ رنگ - اشاره - غذای معروف ایتالیایی - اشتباه ۱۱- غلاف شمشیر - همنشین - رواج و رونق - آواز

عمودی

۱- احترام - دستور ۲- بازیگر سریال یوسف ۳- آن ور سقف - نهر - قسمت خارجی ساختمان ۴- رود اروپا - پرهیز - گریز ۵- تقوا و پارسایی ۶- دربان - جا ۷- رفقا - زهره ۸- احصائیه - سنجاق خارجی - نت استمرار ۹- شک و گمان - عقاب سیاه - شهرت ۱۰- نفس خسته - برحذر داشتن - چهره ۱۱- خاک کوزه‌گری - دام - پشت ۱۲- از فروع دین - ترشرویی - بزرگ و سرور ۱۳- حرف ندا - طعام - سوگ ۱۴- کماندو - عریضه نویس ۱۵- جاوید - مهماندار ۱۶- از شهرهای استان اصفهان ۱۷- پسوند شباهت - شهر بی‌قانون - یک دور بازی ۱۸- افسرده - محصول آتش - پرتو ۱۹- کنایه از چاره نداشتن و به پایان رسیدن کاری ۲۰- از محصولات لبنی - آهسته و آرام

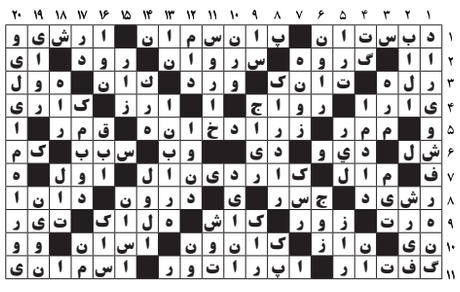

حل جدول شماره ۷۲۷۸